

Geweld tegen kinderen met een handicap: wetgeving, beleid en programma's in de EU

Samenvatting

Artikel 24 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie verleent aan alle kinderen in de Europese Unie (EU) een algemeen recht op bescherming, waaronder het recht om vrijelijk hun mening te uiten, om persoonlijke betrekkingen met hun ouders te onderhouden en om alleen op een wijze te worden behandeld die de belangen van het kind als eerste overweging hanteert. Artikel 3 verleent aan alle individuen in de EU het recht op respect voor hun lichamelijke en geestelijke integriteit en artikel 26 erkent het recht van personen met een handicap op maatregelen die hun integratie in, en deelname aan, het gemeenschapsleven bewerkstelligen.

Kinderen met een handicap krijgen te maken met wezenlijke hindernissen die een bedreiging vormen voor de mate waarin ze hun grondrechten kunnen genieten. Vaak worden ze door de samenleving

buitengesloten en leven ze in instellingen of andere inrichtingen, weg van hun familie. Kinderen met een handicap wordt de toegang tot basisdiensten zoals gezondheidszorg en onderwijs ontnomen. Ook krijgen ze vaak te maken met stigmatisering en discriminatie, alsmede met seksueel, fysiek en psychologisch geweld.

Het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) heeft onderzoek gedaan naar geweld tegen kinderen met een handicap en zich daarbij gericht op de mate, vormen en oorzaken van zulk geweld en van de omstandigheden waaronder zulk geweld plaatsvindt. In deze samenvatting worden de voornaamste bevindingen van het FRA uiteengezet, die onverkort zijn gepubliceerd in het verslag met de naam *Violence against children with disabilities: legislation, policies and programmes in the EU* (zie Meer informatie).

Gegevensverzameling en dekking

Voor dit onderzoek heeft het FRA documentenonderzoek gedaan in alle 28 lidstaten van de EU en daarbij gekeken naar rechts- en beleidskaders die betrekking hebben op geweld tegen kinderen met een handicap, alsmede naar nationale maatregelen die zijn getroffen ter preventie van, en bescherming tegen, zulk geweld.

Bovendien zijn er op basis van semi-gestructureerde vragenlijsten individuele interviews afgenomen met belanghebbenden van de aangewezen organen van de nationale kaders voor de implementatie van de VN-conventie inzake rechten van personen met een handicap (CRPD). Deze interviews zijn in 13 EU-lidstaten gehouden. Oostenrijk,

Bulgarije, Kroatië, Tsjechië, Denemarken, Italië, Litouwen, Nederland, Polen, Portugal, Slovenië, Zweden en het Verenigd Koninkrijk.

Onder de belanghebbende partijen zijn overheidsinstanties, gezondheidswerkers, in het onderwijs werkzame personen en dienstverleners voor kinderen met een handicap; maatschappelijke organisaties, inclusief organisaties die mensen met een handicap vertegenwoordigen; verenigingen van ouders; slachtofferhulpverenigingen; ngo's die actief zijn op het gebied van kinderrechten; en verschillende mensenrechtenorganisaties, zoals nationale mensenrechteninstellingen en ombudsinstellingen.

Geweld tegen kinderen met een handicap: een kwestie van grondrechten

Door internationale en Europese rechts- en beleidskaders wordt erkend dat de kwestie van geweld tegen kinderen met een handicap bijzondere aandacht vergt van beleidsmakers en medisch personeel. Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind (VRK) en de VN-conventie inzake rechten van personen met een handicap (CRPD) zijn van essentieel belang voor het streven om kinderen met een handicap tegen geweld te beschermen. Het eerste heeft specifiek betrekking op kinderen en het tweede op leven met een handicap. Alle EU-lidstaten hebben het VRK geratificeerd en per september 2015 hebben 25 EU-lidstaten de CRPD geratificeerd. In 2010 is de EU ook toegetreden tot de CRPD, hetgeen betekent dat de conventie nu een integraal onderdeel is van de rechtsorde van de EU en dat alle EU-wetgeving en -praktijken in overeenstemming moeten zijn met haar vereisten.

De verdragsorganisaties van beide VN-conventies zijn op geweld tegen kinderen met een handicap ingegaan in verscheidene algemene opmerkingen en in hun slotopmerkingen bij de verslagen van staten die partij zijn. De lidstaten hebben de behoefte aan bescherming van kinderen met een handicap ook op verschillende manieren erkend, bijvoorbeeld door geweld te criminaliseren of door aandacht aan de kwestie te schenken bij het bepalen van landelijk beleid. In zijn meest recente slotopmerkingen gericht tot de Europese Unie, geeft het CRPD-comité de aanbeveling dat de EU de maatregelen dient te nemen die noodzakelijk zijn voor het stroomlijnen van handicapkwesties in alle wetgeving, beleidsbepalingen en strategieën ter bestrijding van geweld, misbruik en uitbuiting.

Geweld tegen kinderen met een handicap is moeilijk te bewijzen, aangezien deze kinderen voor een groot deel onzichtbaar zijn in de officiële statistieken. Ten gevolge van gedateerde en sterk verschillende definities van wat een handicap is, bestaan er slechts weinig betrouwbare schattingen van het aantal kinderen met een handicap. Andere redenen zijn het gebrek aan betrouwbare methoden voor gegevensverzameling op het gebied van handicaps, met name onder kinderen, en de verschillende wijzen waarop gegevensverzameling op het gebied van de prevalentie van handicaps in verschillende landen wordt benaderd. Het World Report on Disability uit 2011, waarin onder andere de studie naar de mondiale ziektelast uit 2004 (Global Burden of Disease) wordt aangehaald, schat de gemiddelde wereldwijde prevalentie van matige tot zware handicaps onder kinderen in de leeftijd van 0 tot 14 jaar oud op 5,1 %. Dit komt overeen met ongeveer 93 miljoen kinderen wereldwijd. Er bestaat

geen uniforme gegevensbron op het gebied van kinderen met een handicap in de EU.

Hoewel er een vergelijkbaar kleine hoeveelheid gegevens beschikbaar is met betrekking tot geweld tegen kinderen met een handicap, gaven respondenten in de context van dit onderzoek aan dat misbruik van zulke kinderen veel voorkomt. Unicef maakt de schatting dat kinderen met een handicap drie tot vier keer zo veel kans lopen op blootstelling aan fysiek en seksueel geweld en verwaarlozing dan niet-gehandicapte kinderen.

*„Het ziet er naar uit dat kinderen met een handicap erg kwetsbaar zijn, veel kwetsbaarder dan andere kinderen.”
(Vertegenwoordiger van een ngo op het gebied van kinderrechten, Nederland)*

„Het gebeurt absoluut met ze. Het is [...] heel ernstig. En het is duidelijk dat de gevallen waar iets mee gedaan wordt maar een fractie zijn van het werkelijke aantal [...]. Het probleem is veel groter dan we denken.” (Klinisch psycholoog, Tsjechië)

Kinderen met een handicap kunnen het slachtoffer worden van geweld in verschillende situaties, onder andere op school, thuis en in instellingen. Vergeleken met volwassenen bevinden kinderen zich in een kwetsbare situatie, vanwege hun ontwikkelingsstadium, beperkte rechtsbevoegdheid en afhankelijkheid van ouders of andere verzorgers. Deze situatie wordt nog verergerd in situaties waarin een kind een handicap heeft. Kinderen met een handicap krijgen vaker te maken met geweld en met vormen van geweld die verband houden met de handicap en anders zijn dan de vormen van geweld waaraan kinderen zonder handicap worden blootgesteld. Daaronder vallen onder andere geweld dat te maken heeft met vooroordelen jegens de handicap, dwang, seksueel misbruik gedurende de dagelijkse hygiëne-routines, geweld tijdens de behandeling en overmedicatie. Uit onderzoek blijkt dat kinderen met een handicap in het bijzonder vatbaar zijn voor psychologisch, seksueel en fysiek misbruik, hetgeen een verwoestende uitwerking kan hebben op hun leven.

*„Kinderen met een handicap behoren tot de meest gestigmatiseerde en gemarginaliseerde kinderen en je zou kunnen zeggen dat het risico op geweld voor hen veel groter is dan voor andere kinderen, omdat ze door de samenleving worden genegeerd en men tegenover deze kinderen traditioneel een negatieve houding aanneemt.”
(Vertegenwoordiger van een overheidsinstantie, Bulgarije)*

Sociale isolatie en stigmatisering, alsook hun bijzondere situatie en hogere afhankelijkheid van zorg – thuis, in zorgcentra en in instellingen – vergroten het risico op geweld voor kinderen met een handicap om verschillende redenen. Beperkingen maken van een kind vaak een „makkelijk doelwit”, omdat ze niet de vaardigheden hebben om zich te kunnen beschermen, te maken hebben met hindernissen

bij het melden van geweld of mogelijk niet serieus worden genomen wanneer ze hun klachten uiten. Geslacht, etniciteit, de status van migrant en sociaal-economische status kunnen aanvullende risicofactoren zijn. De invloed van deze factoren die het risico op geweld vergroten, wordt vermenigvuldigd wanneer kinderbeschermingsdiensten – hetzij vanwege hun ontoegankelijkheid, hetzij vanwege een gebrek aan gekwalificeerde beroepsmensen – niet adequaat op de specifieke behoeften van kinderen met een handicap reageren.

„Volgens onze schattingen [...] heb je, als je een zwart jongetje met „speciale onderwijsbehoeften“ bent en uit een gezin met weinig inkomen komt, 168 keer zoveel kans om door een school te worden afgewezen dan een meisje uit een meer welvarend gebied zonder „speciale onderwijsbehoeften“.” (Respondent van een nationaal mensenrechtenorgaan, Verenigd Koninkrijk)

Kinderen met een handicap worden vaak buitengesloten van kinderbeschermingsdiensten of initiatieven die gericht zijn op kinderslachtoffers zonder handicap. Dat maakt het waarschijnlijker dat kinderen met een handicap tussen wal en schip terechtkomen, gezien de scheiding tussen algemene kinderbeschermingsdiensten en meer specifieke dienstverlening voor personen met een handicap. Bovendien is de dienstverlening aan kinderen met een handicap vaak

in handen van een aantal organisaties of verschillende overheden die hun inspanningen onvoldoende op elkaar afstemmen.

„Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat drie organen parallel aan elkaar te werk gaan, zonder te netwerken in de zin van het onderling delen van informatie, zonder overleg te plegen in relatie tot concrete gevallen en zonder op een aantal terreinen de handelwijze onderling in overeenstemming te brengen. Ze zouden veel effectiever zijn als ze onderling verbonden zouden zijn en met elkaar zouden netwerken, als ze informatie met elkaar zouden uitwisselen.” (Respondent van een nationaal mensenrechtenorgaan, Kroatië)

Kinderbeschermingsstelsels, meldmechanismen en slachtofferhulpdiensten slagen er vaak niet goed in om echt rekening te houden met de behoeften van kinderen met een handicap. Ze leggen degenen die hulp zoeken, melding proberen te maken van misbruik of verhaal willen halen obstakels in de weg. In de discussienota van de Europese Commissie met de naam „Coordination and cooperation in integrated child protection systems” wordt benadrukt hoe belangrijk het is om ervoor te zorgen dat nationale kinderbeschermingsstelsels toegankelijk zijn voor kinderen in kwetsbare situaties, inclusief kinderen met een handicap.

Belangrijkste bevindingen en op empirisch bewijs gebaseerd advies

Op basis van eigen onderzoek is het FRA van mening dat beleidsmakers en relevante belanghebbenden hun inspanningen op de onderstaande terreinen zouden moeten bundelen om overal in de EU geweld tegen kinderen met een handicap te kunnen bestrijden, misbruik van deze kinderen tegen te gaan en te voorkomen dat ze uitgesloten worden.

Inclusievere kinderbeschermingsstelsels tot stand brengen

Maatregelen voor de preventie en aanpak van geweld tegen kinderen met een handicap zijn het effectiefst wanneer ze holistisch en overkoepelend zijn. Uit onderzoek van het FRA blijkt dat de inspanningen zich moeten richten op alle partijen die bij een kinderleven betrokken zijn – van gezinnen, gemeenschappen, beroepsmensen en instellingen tot het algemene publiek – en deze bij die inspanningen moeten betrekken.

In combinatie met een handicap vergroten andere factoren – zoals het geslacht of de sociaal-economische-, etnische of migrantenachtergrond van een kind – het risico op geweld. Het is daarom van belang om de verschillende risicolagen te herkennen, preventieve maatregelen te nemen en diensten en maatregelen te ontwerpen om te komen tot een veelzijdige vorm van steun. Vele respondenten benadrukten dat systemen voor vroegtijdige interventie vaak zo inadequaat zijn voor kinderen met een handicap dat ze niet in staat zijn om risicosituaties snel te identificeren en erop te reageren.

Kinderbeschermingsdiensten spelen een belangrijke rol bij de poging om ervoor te zorgen dat er op een adequate wijze wordt gelet op de verschillende behoeften van kinderen met een handicap. Maar ze slagen er niet altijd in om in de specifieke behoeften van kinderen met een handicap te voorzien en zijn vaak ontoegankelijk, zowel wat betreft fysieke toegankelijkheid als wat betreft de aanwezigheid van personeel met de vereiste vaardigheden of kwalificaties.

Algemene diensten en maatregelen die op kinderen of volwassenen met een handicap gericht zijn, zien vaak de bijzondere behoefte aan ondersteuning van kinderen met een handicap over het hoofd en daarmee ook de hindernissen waarmee ze daarbij te maken krijgen. Dit kan hun de toegang tot deze diensten belemmeren.

De lidstaten benaderen hun beleidsmaatregelen ter bestrijding van geweld tegen kinderen met een handicap op onderling verschillende wijze. Sommige verwerken de bescherming van kinderen met een handicap in kinderbeschermingsbeleid, terwijl andere deze bescherming in beleid aangaande mensen met een handicap verwerken; andere hebben specifieke vormen van beleid ontwikkeld om geweld tegen alle kinderen op school of thuis tegen te gaan. Waar deze algemene vormen van beleid in het algemeen het hogere risico op geweld erkennen waaraan kinderen met een handicap worden blootgesteld, slagen ze er in het algemeen niet in om concrete maatregelen te nemen. Het merendeel van respondenten stelt dat beleid ingegeven moet zijn door een holistische doelstelling, betrekking moet hebben op alle kinderen – inclusief kinderen met een handicap – en zo de toepassing van afzonderlijke instrumenten op verschillende groepen kinderen moet vermijden (zie voor een diepgaande analyse de paragrafen 2.2., 3.1., 3.3. en 4.6. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

EU-lidstaten dienen geweld tegen kinderen met een handicap door middel van een geïntegreerde aanpak te bestrijden. Algemeen beleid dat zich op kinderen of mensen met een handicap richt, moet erkennen dat kinderen met een handicap een hoger risico lopen om aan geweld te worden blootgesteld, en zorgen voor concrete, specialiserende maatregelen en toegankelijke ondersteunende diensten. Een dergelijke, geïntegreerde aanpak helpt zeker te stellen dat de bescherming van kinderen met een handicap deel uitmaakt van het algemene nationale kinderbeschermingsstelsel en dat in alle maatregelen en ondersteunende diensten voor kinderen die slachtoffer zijn van geweld, rekening wordt gehouden met verschillen in leeftijd, geslacht en beperking.

Kinderbeschermingsdiensten zouden allround-ondersteuning moeten bieden aan kinderen met een handicap en aan hun familie. Ze zouden ook andere kenmerken in overweging moeten nemen die de kwetsbaarheid van de kinderen voor geweld zou kunnen vergroten, zoals geslacht, etniciteit en sociaal-economische achtergrond. Tot de preventieprogramma's zouden programma's voor vroege interventie kunnen behoren, alsmede maatregelen ter vergroting van het

maatschappelijk bewustzijn, onderwijs over verantwoordelijk ouderschap en gezinsondersteuning, alsook respijtprogramma's.

EU-lidstaten zouden ervoor moeten zorgen dat openbare instanties toezicht houden op de situatie waarin kinderen met een handicap zich bevinden, met name wat betreft geweld. Daar zouden, waar van toepassing, onafhankelijke toezichtsmechanismen onderdeel van moeten zijn als bedoeld onder artikel 33, lid 2 van de CRPD, alsmede nationale mensenrechtenorganisaties.

De wettelijke en politieke kaders voor het beschermen van kinderen met een handicap verbeteren

Door de respondenten werd een aantal uitdagingen geïdentificeerd op het gebied van de aanpak van geweld tegen kinderen en de inspanningen om zeker te stellen dat misdaden tegen kinderen op efficiënte wijze worden bestraft. Daaronder vallen onder andere problemen met de betrouwbaarheid van kinderen met een handicap als getuige in rechte, een gebrek aan gekwalificeerd personeel, een gebrek aan klachtmechanismen die toegankelijk zijn en die zijn afgestemd op afzonderlijke leeftijdsgroepen en een laag aangifteniveau.

Onderzoek van het FRA laat zien dat in de meeste EU-lidstaten leeftijd en leven met een handicap als verzwarende omstandigheden voor geweldsdelicten worden beschouwd. Op het niveau van de EU zijn er verschillende richtlijnen die kinderen met een handicap tegen geweld beschermen. Richtlijn 2011/93/EU, over het seksueel misbruiken of uitbuiten van kinderen en over kinderporno, en Richtlijn 2012/29/EU, waarin minimumeisen op het gebied van de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van misdrijven (slachtoffer-richtlijn) zijn vastgelegd, streven beide naar een bepaald niveau van harmonisatie op het gebied van strafrechtelijke bepalingen, onder andere wat betreft steun voor kinderslachtoffers, het aangeven van misdaden en het vervolgen van daders.

Slechts 13 EU-lidstaten besteden in hun wetboek van strafrecht expliciet aandacht aan vooroordelen tegen gehandicapten. Daaronder zijn er slechts enkele die een scheiding aanbrengen tussen haatmotieven enerzijds en het grondvergreep anderzijds door de ernst van door vooroordelen gemotiveerde misdrijven te benadrukken. In de meeste gevallen worden door vooroordelen ingegeven motieven beschouwd als verzwarende omstandigheden.

De Europese Commissie heeft beleidsdocumenten aangenomen op het gebied van kinderrechtenbeleid en gehandicaptenbeleid – respectievelijk de EU-agenda voor de rechten van het kind en de Europese strategie inzake handicaps 2010-2020. Beide hebben betrekking op de rechten van kinderen met een handicap. Bovendien heeft de Commissie twee groepen samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers van lidstaten – één van experts op het gebied van de rechten van het kind en één op het gebied van de rechten van personen met een handicap – die met elkaar kunnen samenwerken en informatie, ervaringen en goede praktijken kunnen uitwisselen. Als partij bij de CRPD is de EU binnen de grenzen van haar bevoegdheden gebonden aan haar verplichtingen uit hoofde van de conventie. In de slotopmerkingen bij het oorspronkelijke verslag van de EU, heeft het CRPD-comité specifiek aanbevolen dat alle strategieën op het gebied van handicaps de rechten van jongens en meisjes met een handicap moeten overwegen en moeten veralgemenen.

Het Europees Parlement heeft twee afzonderlijke Intergroepen – één die zich bezig houdt met kinderrechtenproblemen en één die te maken heeft met gehandicaptenbeleid. Deze structuren zouden de aandacht die aan kinderen met een handicap besteed wordt, kunnen vergroten, met name de aandacht voor bescherming tegen geweld, tijdens discussies en bij het nemen van maatregelen (zie de hoofdstukken 1 en 2 van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De lidstaten van de EU dienen zeker te stellen dat slachtofferhulpdiensten, evenals gerechtelijke en niet-gerechtelijke mechanismen voor verhaal, volledig toegankelijk zijn voor kinderen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld en voor hun ouders. Ook moeten ze de aangifte en registratie van incidenten bevorderen met beleid dat actief contact zoekt met de doelgroep. Mechanismen voor verhaal moeten per leeftijd en handicap geschikte en professionele ondersteuning bieden.

De lidstaten moeten ervoor zorgen dat personeel met bijzondere kwalificaties wordt betrokken bij het onderzoeken en opvolgen van gemelde incidenten tegen kinderen met een handicap, ook gedurende de individuele beoordeling die door de slachtofferrichtlijn vereist wordt.

De lidstaten moeten ervoor zorgen dat leeftijd en leven met een handicap worden gezien als verzwarende omstandigheden in de context van kinderporno en het seksueel misbruiken of exploiteren van kinderen. Ze moeten overwegen handicaps op dezelfde manier te behandelen als andere door vooroordelen ingegeven motieven

en de strafmaat voor door vooroordelen ingegeven misdrijven te verhogen, zoals wordt voorgesteld in de focuspaper van het FRA met de naam „Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities”.

De Europese Commissie moet overwegen een veelomvattende, op rechten gebaseerde strategie voor kinderen met een handicap in toekomstige herzieningen op te nemen van de EU-agenda voor de rechten van het kind en andere vormen van kinderrechtenbeleid. In de tussentijdse evaluatie van de Europese strategie inzake handicaps 2010-2020 moeten tevens expliciete maatregelen worden opgenomen ter bescherming, bevordering en verwezenlijking van de rechten van kinderen met een handicap, met bijzondere aandacht voor de preventie van geweld.

Zorgen voor coördinatie en het tot stand brengen van een referentiepunt voor kinderen met een handicap

Respondenten onderstreepten dat een holistisch kader, dat alle organen bij elkaar brengt die bij kinderrechtenbescherming betrokken zijn, van wezenlijk belang is voor de preventie van geweld tegen kinderen met een handicap. Een dergelijk kader zou ook organisaties voor invaliden moeten omvatten, alsmede organisaties die kinderen met een handicap en hun familie vertegenwoordigen. Respondenten benadrukten dat de samenwerking moet vertrekken van het stadium van strategieontwikkeling en actieplannen en vervolgens moet worden weerspiegeld in de feitelijke implementatie van beleid en in dienstverlening.

Diensten voor kinderen met een handicap worden meestal door een reeks betrokken partijen ontwikkeld. Om overlap of hiaten te voorkomen, is een regelmatige en gecoördineerde samenwerking cruciaal. Maar respondenten gaven aan dat een gebrek aan samenwerking een effectieve dienstverlening vaak in de weg staat, dat formele coördinatiemechanismen ofwel ontbreken, dan wel niet in de praktijk worden geïmplementeerd en dat de samenwerking met name informeel is en buiten de vastgestelde kaders om plaatsvindt. Zelfs waar er geformaliseerde coördinatiemechanismen aanwezig zijn, slagen ze er vaak niet in om rekening te houden met bepaalde grotere risico's op en grotere kwetsbaarheid voor geweld waarmee kinderen met handicaps mee te maken hebben. De betrokken beroepsmedici ontbreekt het in het algemeen aan de competentie en kennis om potentiële risicosituaties en

misbruikgevallen met betrekking tot kinderen met een handicap het hoofd te bieden.

Respondenten merkten bovendien een gebrek aan uniforme procedures op tussen beroepsgroepen – zoals politiemensen, maatschappelijk werkers, zorgpersoneel en onderwijspersoneel – en benadrukten dat er vaak zelfs een gebrek is aan een gemeenschappelijk idee van hoe misbruik van kinderen met een handicap kan worden herkend en aangepakt (zie de paragrafen 2.2., 2.3., 4.4. en 4.5. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De lidstaten van de EU dienen te overwegen om een nationaal referentiepunt voor kinderen met een handicap tot stand te brengen, zoals voorgesteld in algemene opmerking nr. 9 van het VRK, om een geschikte coördinatie te garanderen tussen alle betrokken partijen, zowel openbaar als particulier, die diensten en steun aanbieden aan kinderen met een handicap. Dat referentiepunt moet nauw samenwerken en zijn activiteiten nauw afstemmen op de nationale mechanismen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de CRPS, zoals gedefinieerd in artikel 33 van die conventie.

Om het werk van dergelijke nationale referentiepunten te vergemakkelijken kunnen lidstaten op lokaal niveau een netwerk van coördinatiemechanismen tot stand brengen dat verantwoordelijk is voor het toezicht op de implementatie van nationaal beleid en nationale maatregelen, de verbetering van collaboratieve en geïntegreerde reactieve maatregelen in geweldsgevallen en het zorgen voor de beschikbaarheid van adequate en beroepsoverkoepelende capaciteiten bij de beoordeling van risicosituaties. Dergelijke coördinatiemechanismen zouden beroepsmensen uit de gezondheidszorg, maatschappelijke hulpverlening en het onderwijs bij elkaar kunnen brengen, alsmede rechterlijke instanties, maatschappelijk werkers, hulpverleners werkzaam voor slachtofferhulporganisaties, vertegenwoordigers van organisaties voor gehandicapten („Disabled People Organisations”, DPO's) en organisaties voor kinderen met een handicap en hun familie. Dat zou de compartimentering van reacties kunnen helpen voorkomen en de coördinatie van diensten voor kinderen met een handicap kunnen verbeteren.

De lidstaten dienen te overwegen om hun operationele procedures te standaardiseren voor alle verschillende autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de preventie van, en reactie op, geweld tegen kinderen met een handicap, bijvoorbeeld door middel van gerichte memoranda waarin aandacht wordt besteed aan hoe duidelijk gedefinieerde verantwoordelijkheden, procedures

en verwijzingsmechanismen moeten worden begrepen. Het aanbieden van verplichte opleidingsprogramma's die beroepsmensen uit verschillende terreinen bij elkaar brengen, zou een andere effectieve manier om de samenwerking te bevorderen kunnen zijn.

Met maatschappelijke attitudes omgaan, diversiteit bevorderen en isolement tegengaan

Geweld tegen kinderen met een handicap neemt vele vormen aan en vindt plaats in uiteenlopende omgevingen. Sommige respondenten wezen op verscheidene oorzaken van geweld, variërend van negatieve, op vooroordelen berustende maatschappelijke attitudes en een gebrek aan kennis of begrip van handicaps tot beroepsmatige of persoonlijke attitudes die wortelen in intolerantie jegens de „andere”.

Volgens de respondenten verhogen sociale uitsluiting en maatschappelijk isolement het risico van geweld tegen kinderen met een handicap in uiteenlopende omgevingen. Zij merkten op dat de afzondering van kinderen met een handicap in instellingen hun interactie met de algemene bevolking beperkt, wat een breed bewustzijn en begrip van handicaps in de weg staat.

Voorts werd door respondenten ook benadrukt dat gehandicapte kinderen die ook in andere opzichten kwetsbaar zijn – vanwege hun sociaal-economische situatie, etnische achtergrond, migrantenstatus of geslacht – een hoger risico op geweld lopen (zie paragraaf 3.2. en hoofdstuk 4 van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De EU-lidstaten en de EU zouden bewustmakingscampagnes en campagnes ter bevordering van de toegankelijkheid van informatie moeten opzetten om mensen attent te maken op het CRPD, de diversiteit te bevorderen, de strijd aan te binden met vooroordelen en het maatschappelijke stigma en isolement van kinderen met een handicap te doorbreken. Dergelijke campagnes zouden niet alleen gericht moeten zijn op het grote publiek, ouders en kinderen, maar ook op mensen in overheidsdienst en professionals die met deze kinderen werken. Diverse instellingen op nationaal niveau, zoals betrokken ministeries, nationale organen op het gebied van mensenrechten, ngo's en DPO's, zouden deze campagnes kunnen organiseren.

Kindgerichte preventiemaatregelen en participatie van kinderen bevorderen

Uit het onderzoek blijkt dat in de EU-lidstaten een aantal maatregelen ter bestrijding van geweld tegen kinderen met een handicap zijn ingevoerd. Hoewel deze zich richten op diverse groepen, waaronder de kinderen zelf, wordt in algemene activiteiten niet altijd een plaats ingeruimd voor kinderen met een handicap. Sommige respondenten merkten op dat kinderen met een handicap door hun isolement vaak worden uitgesloten van formele en informele activiteiten waarbij kinderen leren hoe risico's te onderkennen en te reageren op geweld.

Verder wordt door veel respondenten het feit dat kinderen met een handicap te weinig inzicht hebben in wat precies misbruik vormt, aangewezen als belangrijke risicofactor. Veel kinderen met een handicap zijn zich er mogelijk niet van bewust dat bepaalde gedragingen onaanvaardbaar zijn, met name in geval van seksueel misbruik.

Het bevorderen van de participatie van kinderen en volwassenen met een handicap is een van de voornaamste pijlers van het VRK en het CRPD. Sommige respondenten zijn de mening toegedaan dat kinderen met een handicap verstoken blijven van mogelijkheden om hun mening te uiten, ondanks de inspanningen van DPO's, ngo's, nationale organen op het gebied van mensenrechten en andere actoren. Wanneer kinderen met een handicap geen stem krijgen, blijven ze onzichtbaar in de beleidsvoornemens en duurt de situatie voort dat ontoegankelijke algemene diensten niet in hun behoeften voorzien. Respondenten benadrukken hoe belangrijk het is dat kinderen met een handicap meedoen aan activiteiten die bevorderlijk zijn voor hun algemene participatie in alle facetten van het dagelijks leven, als sleutel naar het voorkomen van geweld en het aanreiken van instrumenten om geweldsincidenten te herkennen en te melden (zie paragraaf 2.5. en de hoofdstukken 3 en 4 van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De EU-lidstaten zouden samen met partners uit het maatschappelijk middenveld geschikte educatieve programma's moeten opzetten die het zelfvertrouwen en de assertiviteit van kinderen met een handicap versterken, om hen te helpen risicovolle situaties en ongepast gedrag te onderkennen, en te bepalen hoe en waar zij advies kunnen inroepen en verhaal kunnen halen. Dergelijke programma's zouden informatie moeten omvatten over relaties en seksualiteit om kinderen met een handicap in staat te stellen onderscheid te maken tussen gepast en ongepast seksueel gedrag.

De lidstaten zouden ervoor moeten zorgen dat educatieve programma's over geweld, pesten of algemene kwesties inzake de rechten van kinderen volledig toegankelijk zijn voor kinderen met een handicap, wat hun handicap ook moge zijn, en rekening houden met gender en andere kenmerken, zoals etnische- en/of migrantenachtergrond.

Overeenkomstig hun verplichtingen krachtens het VRK en het CRPD zouden de lidstaten moeten bewerkstelligen dat de stem van kinderen met een handicap rechtstreeks of via vertegenwoordigende organisaties en organisaties voor gezinszorg wordt gehoord bij het opstellen, implementeren en volgen van wetgeving, beleid, diensten en maatregelen ter bestrijding van geweld tegen hen. Hiertoe zouden de EU-lidstaten moeten nadenken over het versterken van bestaande raadplegingsmechanismen, bijvoorbeeld door het opzetten van adviesorganen waarvan kinderen met een handicap en hun vertegenwoordigers deel uitmaken.

Gezinsgerichte dienstverlening

Geweld tegen kinderen met een handicap vindt ook plaats in huiselijke kring. Een aantal respondenten noemde uitputting, burn-out, slechte economische positie en het gevoel er „alleen voor te staan” bij gezinnen en verzorgers van kinderen met een handicap als de voornaamste oorzaken. Deze respondenten benadrukten de gebrekkige ondersteuning bij het verlichten van de financiële, fysieke en emotionele last die rust op de schouders van gezinnen en verzorgers van kinderen met een handicap, en onderstreepten het belang van stressverlichtende programma's, zoals respijtprogramma's. Velen wezen erop dat het met name in landelijke gebieden ontbreekt aan ondersteunende diensten voor kinderen met een handicap en hun familie.

De respondenten geloven dat het blootstaan aan en de reactie op geweld mogelijk samenhangen met de persoonlijke of gezinssituatie van een kind, zoals (het risico van) armoede, een achtergrond als migrant, deel uitmaken van een etnische minderheid of opgroeien in een eenoudergezin. Veel respondenten noemen de benarde financiële situatie van gezinnen als mogelijke oorzaak van verwaarlozing en als belangrijk terrein waarop maatschappelijke ondersteuning nodig is. Zij stelden vast dat gezinnen onder de armoedegrens minder kennis hebben van, en toegang hebben tot, diensten, en daarmee ook minder kansen hebben om ondersteuning te krijgen.

Voorts werd door respondenten opgemerkt dat er soms gevoelens van schaamte en teleurstelling aan de handicap van een gezinslid verbonden zijn, met name als het om een kind gaat, en dat een handicap soms als een taboe wordt gezien. Dit maakt dat gezinsleden terughoudend kunnen zijn om een beroep te doen op diensten die ondersteuning bieden op het vlak van uitputting of burn-out (zie de paragrafen 3.2., 3.3., 4.3. en 4.6. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De EU-lidstaten zouden zorg moeten dragen voor dienstverlening op het gebied van kindbescherming, met de benodigde training en middelen om verlaten te voorkomen en gezinnen zodanig bij te staan dat kinderen met een handicap bij het gezin kunnen blijven, waarbij de belangen van het kind worden veiliggesteld. Hiertoe zouden kindbeschermingsdiensten moeten voorzien in gerichte informatie, sturing, advisering, peer support en gezinstraining, naast directe en indirecte financiële steun die aansluit bij de behoeften van kinderen met een handicap en hun familie. Ter voorkoming van burn-out of verwaarlozing door uitputting zouden ouders of andere verzorgers tegen redelijke kosten respijtprogramma's moeten kunnen volgen.

De lidstaten zouden ervoor moeten zorgen dat het feit dat risico's voor kinderen met een handicap zich op meerdere niveaus voordoen, wordt onderkend door kindbeschermingsdiensten, gevolgd door de juiste aanpak door middel van, bijvoorbeeld, het vroegtijdig signaleren van een risico en brede, gezinsgerichte ondersteuning. Er zou bijzondere aandacht – onder meer door assistentie van organisaties die kinderen, en kinderen en volwassenen met een handicap, vertegenwoordigen – moeten worden geschonken aan migranten- en eenoudergezinnen, gezinnen die in armoede dreigen te vervallen of die zich in andere kwetsbare situaties bevinden, en gezinnen in landelijke gebieden, aangezien die wellicht niet op de hoogte zijn van de beschikbare ondersteuningsmogelijkheden.

Zorgen voor inclusief onderwijs en participatie in alle facetten van het dagelijks leven op voet van gelijkheid met anderen

Door meerdere respondenten wordt aangegeven dat kinderen met een handicap kwetsbaarder zijn

voor misbruik op school, zowel door andere kinderen als door docenten. Dit wijst op het gebrek aan geschikte mechanismen voor hun opname in reguliere scholen, ontoereikende training van docenten en het ontbreken van gedegen preventiemechanismen. De respondenten spraken over wijdverbreid pesten van kinderen met een handicap en over andere, subtielere vormen van geweld, zoals buitensluiten en afzonderen. Uit het onderzoek komt naar voren dat de lidstaten weliswaar meerdere instrumenten inzetten om pesten op school tegen te gaan, maar dat daarbij best wel een prominente plek ingeruimd zou mogen worden voor kinderen met een handicap.

Artikel 24 van het CRPD verwoordt de ondubbelzinnige verbintenis van de staten die partij zijn om een inclusief onderwijssysteem voor kinderen met een handicap te waarborgen, en verplicht de staten tot het bieden van de noodzakelijke ondersteuning om hun volledige deelname aan het onderwijs op voet van gelijkheid te vergemakkelijken. Tal van respondenten maakten evenwel melding van problemen bij de totstandbrenging van dat inclusieve onderwijs en voerden aan dat, willen reguliere scholen een veilige omgeving zijn voor alle kinderen, dus ook kinderen met een handicap, de juiste ondersteuning moet worden geboden om echte participatie, en dus niet alleen maar integratie, mogelijk te maken (zie de paragrafen 3.3., 4.2. en 4.4. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De EU-lidstaten zouden ervoor moeten zorgen dat scholen een veilige en ondersteunende omgeving bieden met „zero tolerance” voor elke vorm van geweld, en beschikken over doeltreffende mechanismen om meteen te reageren op het allereerste teken van vijandigheid. In antipestbeleid en -procedures zou specifiek aandacht geschonken moeten worden aan kinderen met een handicap.

De lidstaten zouden ervoor moeten zorgen dat alle docenten, ondersteunend personeel en andere in het onderwijs werkzame personen beschikken over de vaardigheden en hulpmiddelen die nodig zijn voor het onderkennen van en reageren op gevallen van geweld tegen kinderen met een handicap in schoolomgevingen. Onderwijsinstanties zouden kunnen overwegen rechten van kinderen, en meer in het bijzonder die van kinderen met een handicap, op te nemen in trainingsprogramma's voor docenten. Ook zou er iets moeten worden gedaan aan het ontbreken van geschikte training betreffende het herkennen van geweld en vroegtijdige interventie, en voor zover die training wel bestaat, zouden eventuele tekortkomingen daarin moeten worden verholpen.

Nationale mensenrechtenorganisaties, waaronder organen die zich bezighouden met het thema gelijkheid, nationale mensenrechteninstellingen en kinderrombudsmannen, zouden het mandaat, de middelen én de aansporing moeten krijgen om de rechten van kinderen met een handicap in het onderwijs te bewaken en nadrukkelijker onder de aandacht te brengen, en om gevallen van geweld, het ontzeggen van de toegang tot reguliere scholen en het pesten van kinderen met een handicap te onderzoeken en op te volgen.

Organisaties die kinderen, en kinderen en volwassenen met een handicap, vertegenwoordigen, zouden moeten worden aangemoedigd om kinderen met een handicap en hun familie te ondersteunen met het oog op hun opname in het onderwijs, en zouden educatieve campagnes moeten opzetten die moeten worden uitgevoerd door zelfpleiters en rolmodellen op scholen. Schoolbesturen die de helpende hand reiken bij het verspreiden van informatie en kennis over de specifieke ondersteuningsbehoeften van kinderen met verschillende vormen en gradaties van handicaps, zou de doeltreffendheid van dergelijke activiteiten versterken.

De-institutionalisering bevorderen en het toezicht op instellingen opvoeren

Er zijn geen betrouwbare gegevens over het exacte aantal kinderen dat in de verschillende instellingen verblijft, maar volgens schattingen wonen zo'n 150 000 kinderen in instellingen in de gehele EU. De afgelopen jaren is in de lidstaten vooruitgang geboekt bij de geleidelijke overgang van zorg in instellingen naar zorg binnen het eigen gezin. Desalniettemin is het plaatsen van kinderen met een handicap in instellingen (institutionalisering) een onverminderd punt van zorg, iets waar het VRK-comité en het CRPD-comité al meermaals op hebben gewezen. Deze institutionalisering vergroot de kans dat kinderen het slachtoffer worden van verwaarlozing en geestelijk, lichamelijk of seksueel geweld; sommige respondenten beschouwen de institutionalisering zelf als een vorm van geweld. Bovendien bestrijkt de beroepsopleiding van het personeel in zorginstellingen in de lidstaten niet altijd alle groepen zorgwerkers en ligt de frequentie ervan niet wettelijk vast. Een aantal respondenten had de indruk dat geweld en verwaarlozing gemakkelijk toegedekt kunnen worden in instellingen. Zij uitten kritiek op de weinig doortastende toezichtsmechanismen, aangezien de inspecties van instellingen volgens hen in veel gevallen geen systematisch karakter hebben en meer reactie- dan preventiegericht

zijn – er wordt bijvoorbeeld pas actie ondernomen als er media-aandacht is geweest voor misbruik of sterfgevallen in instellingen. Voorts stelden sommigen van hen dat het bij bepaalde toezichthoudende organen ontbreekt aan deskundigheid of onafhankelijkheid.

Andere door respondenten genoemde uitdagingen zijn problematische arbeidsomstandigheden en -voorwaarden voor het personeel, met burn-out als gevolg, en training die niet of onvoldoende aansluit bij de behoeften, slechts zelden plaatsvindt en in veel gevallen niet verplicht is.

Het wetgevingspakket voor de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESI-fondsen) voor de periode 2014-2020 heeft belangrijke veranderingen gebracht, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de-institutionalisering en naleving van het CRPD. De criteria betreffende het bevorderen van sociale insluiting en het bestrijden van armoede en discriminatie – de zogeheten „ex ante voorwaarden” waaraan de lidstaten moeten voldoen om in aanmerking te komen voor middelen uit de ESI-fondsen – zijn van bijzonder belang en omvatten „maatregelen voor de overgang van zorg in instellingen naar zorg binnen de eigen gemeenschap” (zie de paragrafen 3.2. en 3.3. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De lidstaten zouden moeten overwegen een verbod in te stellen op het plaatsen van kinderen – met name kinderen jonger dan drie jaar – in instellingen, ongeacht de soort of de ernst van hun handicap, zoals aanbevolen in de VN-richtsnoeren inzake alternatieve zorg voor kinderen. De lidstaten zouden middelen moeten toewijzen voor de onverwijld de-institutionalisering van kinderen met een handicap en hun volledige insluiting in de gemeenschap. In dit verband zouden de lidstaten gebruik moeten maken van de EU structuur- en investeringsfondsen van de EU om kinderen met een handicap en hun familie te ondersteunen bij de overgang van zorg in instellingen naar zorg binnen het eigen gezin.

De lidstaten zouden het toezicht op en de inspectie van instellingen en andere gesloten omgevingen moeten opvoeren ter bestrijding van verwaarlozing, mishandeling en andere vormen van geweld. Dit is met name van belang tegen de achtergrond van het lopende de-institutionaliseringproces (gedeeltelijk bekostigd uit de Europese structuur- en investeringsfondsen). Het toezicht, waarvoor toereikende middelen beschikbaar zouden moeten worden gesteld, zou onafhankelijk moeten zijn en regelmatige en onaangekondigde inspecties moeten omvatten.

Gerichte instrumenten ontwikkelen, toereikende middelen toewijzen en de personele capaciteit verbeteren

In het onderzoek wordt erop gewezen dat geweld tegen kinderen met een handicap binnen de huidige nationale rechts- en beleidskaders alleen kan worden bestreden als er toereikende middelen beschikbaar worden gesteld voor de implementatie van die kaders. Respondenten noemen overbelast en ongeschoold personeel, burn-out onder personeel, een gebrek aan middelen en problematische arbeidsomstandigheden en -voorwaarden als obstakels die een doeltreffende aanpak van geweld tegen kinderen met een handicap in de weg staan.

Sommige respondenten opperen om professionals in de algemene dienstverlening, zoals artsen, verpleegkundigen en docenten, te scholen op het vlak van de rechten van kinderen met een handicap, methoden voor toegankelijke communicatie en manieren en processen om geweld tegen die kinderen te onderkennen, erop te reageren en er melding van te maken. Deze ondersteuning zou dan complementair moeten zijn aan die van de „gespecialiseerde” professionals die dagelijks met gehandicapte kinderen werken.

Respondenten zien het gebrek aan praktijkrichtsnoeren en -instrumenten als een belangrijke uitdaging bij de tenuitvoerlegging van wetgeving en beleidsmaatregelen. Deze moeten gericht zijn op uiteenlopende professionals en duidelijk aangeven hoe geweld te voorkomen en erop te reageren.

De EU heeft financieringsregelingen in het leven geroepen – zoals het programma „Rechten, gelijkheid en burgerschap” voor de periode 2014-2020, dat in 2013 voor Daphne in de plaats is gekomen – ter ondersteuning van activiteiten betreffende onderzoek, scholing, ontwikkeling van richtsnoeren en uitwisseling van goede praktijken, onder meer op het gebied van de bestrijding van geweld tegen kinderen. Respondenten onderkennen de mogelijk positieve impact van deze regelingen op nationaal niveau (zie de paragrafen 2.3., 4.4. en 4.6. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

De EU-lidstaten zouden de doeltreffende tenuitvoerlegging van bestaande wetgeving en beleidsmaatregelen ter voorkoming van geweld tegen kinderen met een handicap moeten vergemakkelijken door praktijkrichtsnoeren, protocollen en trainingen te ontwikkelen die professionals in staat stellen geweld tegen kinderen

met een handicap te onderkennen, slachtoffers en hun familie adequaat te ondersteunen en de daders voor de rechter te (doen) brengen. Dergelijke instrumenten zouden moeten worden ontwikkeld in overleg met organisaties die kinderen en volwassenen met een handicap en hun familie vertegenwoordigen, en moeten worden ondersteund met de personele en financiële middelen die nodig zijn voor de implementatie van die instrumenten.

De lidstaten zouden de vereiste kwalificaties van en arbeidsomstandigheden/-voorwaarden voor professionals die met gehandicapte kinderen werken, moeten evalueren om ervoor te zorgen dat deze professionals over de vaardigheden en tijd beschikken die noodzakelijk zijn om geweld tegen deze kinderen te voorkomen en erop te reageren.

De lidstaten zouden verplichte training moeten verzorgen voor professionals die mogelijk met gehandicapte kinderen werken. Dergelijke training zou gebaseerd moeten zijn op systematisch in kaart gebrachte behoeften en betrekking moeten hebben op het rechts- en beleidskader, omgaan met stress en het onderkennen en melden van geweld. In de training zou ook aan de orde moeten komen hoe op een toegankelijke manier gecommuniceerd kan worden met kinderen, waaronder kinderen met auditieve, cognitieve, spraak-, intellectuele of psychosociale handicaps. De doelgroep van de training zou moeten bestaan uit professionals van uiteenlopende aard, waaronder docenten en andere in het onderwijs werkzame personen, artsen, verpleegkundigen en andere zorgprofessionals, verleners van gespecialiseerde en algemene diensten voor kinderen en zorgwerkers.

Er zouden richtsnoeren en toolkits voor mensen die met gehandicapte kinderen werken en mensen die werkzaam zijn in de algemene dienstverlening – zoals zorg- en onderwijsprofessionals – moeten worden ontwikkeld, als heldere leidraad voor wat betreft verantwoordelijkheden, preventie, doorverwijzingen en te ondernemen actie bij een vermoeden van geweld.

Om blijvende en tastbare resultaten met betrekking tot sociale insluiting te behalen, zouden de lidstaten gebruik moeten maken van de beschikbare EU-financiering – bv. via de ESI-fondsen en het programma „Rechten, gelijkheid en burgerschap” – om diensten vanuit de gemeenschap te ontwikkelen voor kinderen en hun familie, en het algemene publiek bewuster te maken van dit onderwerp.

De Europese Commissie zou ervoor moeten zorgen dat de slotopmerkingen die in het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap zijn gemaakt over het gebruik van de Europese structuur- en investeringsfondsen, ten uitvoer worden gelegd. In die opmerkingen wordt aanbevolen dat de Europese Unie het toezicht op het gebruik van de ESI-fondsen opvoert om te bewerkstelligen dat deze puur worden gebruikt voor de ontwikkeling van ondersteunende diensten voor personen met een handicap in lokale gemeenschappen en niet voor het opnieuw opzetten of het uitbreiden van instellingen, en voorts dat de Europese Unie betalingen opschort, intrekt of terugvordert als niet wordt voldaan aan de verplichting om de grondrechten te eerbiedigen.

Gegevens verzamelen

Uit het onderzoek komt naar voren dat geweld tegen kinderen met een handicap en de juridische verplichtingen die zijn vervat in het VRK en het CRPD, nu breder bekend zijn dan voorheen, hoewel betrouwbare gegevens over de situatie in de EU nog steeds ontbreken. Sommige respondenten menen dat het gebrek aan informatie over de omvang, vormen en kenmerken van geweld tegen kinderen met een handicap een rem zet op de ontwikkeling van gerichte beleidsmaatregelen en programma's. Zonder de juiste gegevens zijn dienstverleners zich onvoldoende bewust van de behoeften van kinderen met een handicap, waardoor zij over het hoofd gezien dreigen te worden door ontoegankelijke en niet bij hun noden aansluitende diensten.

Uit het onderzoek blijkt verder ook dat sommige landen wel gegevens verzamelen over geweld tegen personen met een handicap, maar die gegevens niet uitsplitsen naar leeftijd, terwijl andere landen gegevens verzamelen over geweld tegen kinderen in het algemeen, maar geen informatie verzamelen over het al dan niet gehandicapt zijn van de kinderen. Dit geldt zowel voor beide officiële overheidsbronnen als voor informatie die door het maatschappelijk middenveld is verzameld.

Door respondenten werd benadrukt dat er, voor zover er gegevens en onderzoek over de situatie van kinderen met een handicap voorhanden zijn, meer moet worden gedaan om de resultaten te verspreiden onder alle betrokken partijen, als aanzet tot op empirisch bewijs gebaseerde hervormingen en gerichte maatregelen (zie de paragrafen 2.4. en 4.2. van het volledige verslag).

FRA-adviezen

Overeenkomstig hun verplichtingen krachtens het internationale recht zouden de EU en haar lidstaten uitgesplitste statistische en onderzoeksgegevens moeten verzamelen op basis waarvan zij beleid voor de preventie en aanpak van geweld tegen kinderen met een handicap kunnen formuleren en uitvoeren. De lidstaten die nu al gegevens over geweld tegen kinderen verzamelen, zouden ervoor moeten zorgen dat deze gegevens naar behoren, in toegankelijke formats, worden uitgesplitst. De gegevens zouden ten minste informatie moeten omvatten over gemelde gevallen van geweld tegen kinderen met een handicap en over onderzoeken, vervolgingen en verleende diensten ter bescherming van de kinderen. Verder zouden de gegevens informatie moeten verschaffen over het soort geweld (onder meer of het voortvloeit uit discriminatie of vooroordelen), de dader, het soort handicap (onder meer of het gaat om meervoudige of ernstige handicaps) en andere kenmerken van het slachtoffer, zoals geslacht, migrantenstatus en sociaaleconomische achtergrond, zodat patronen en informatie betreffende subgroepen van kinderen met een handicap kunnen worden blootgelegd.

De lidstaten zouden ook uitgesplitste gegevens over het functioneren van crisislijnen, kindershulpdiensten en slachtofferhulpdiensten moeten verzamelen en publiceren.

De lidstaten zouden kunnen overwegen een databank op te zetten die een overzicht geeft van de verschillende vormen van ondersteuning vanuit de overheid en organisaties uit het maatschappelijk middenveld, waaronder gehandicaptenorganisaties en organisaties voor slachtofferhulp. Deze databank zou tevens kunnen verwijzen naar bestaande instrumenten, zoals trainings- of bewustmakingsmaterialen.

De lidstaten zouden kunnen overwegen om samen met het FRA grondrechtenindicatoren te ontwikkelen die als hulpmiddel kunnen dienen bij het volgen en evalueren van de tenuitvoerlegging van beleid en maatregelen ter bestrijding van geweld tegen kinderen met een handicap.

Kinderen met een handicap krijgen te maken met wezenlijke hindernissen die een bedreiging vormen voor de mate waarin ze van hun grondrechten gebruik kunnen maken. Vaak worden ze door de samenleving buitengesloten en leven ze in inrichtingen, ver van hun familie. Bovendien wordt hun de toegang tot basisdiensten zoals gezondheidszorg en onderwijs ontzegd. Ook krijgen ze vaak te maken met stigmatisering en discriminatie, alsmede met seksueel, fysiek en psychologisch geweld. Zowel in het internationale als in het Europese en nationale recht wordt het recht op bescherming tegen alle vormen van geweld erkend. Ondanks de getroffen beschermingsmaatregelen lopen meisjes en jongens met een handicap meer kans dan hun niet-gehandicapte leeftijdsgenoten om geconfronteerd te worden met geweld, seksueel misbruik of pesten op school, thuis of in instellingen in de Europese Unie; ook zijn zij vaak het slachtoffer van geweld dat samenhangt met hun handicap.

Het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten heeft het belangrijke, maar onderbelichte thema van geweld tegen kinderen met een handicap onder de loep genomen door documentenonderzoek te doen en interviews te houden met goed ingevoerde belanghebbenden. In dit verslag worden de resultaten van het totale onderzoek gepresenteerd. Het zet de relevante internationale en Europese normen op een rij en houdt de nationale wetgeving en beleidsmaatregelen ter bestrijding van geweld tegen kinderen met een handicap tegen het licht. Ook onderzoekt het verslag de omvang en de verschillende oorzaken, situaties en vormen van dat geweld, en presenteert het maatregelen en initiatieven om het te voorkomen.

Meer informatie:

Ga voor het volledige verslag van het FRA – *Violence against children with disabilities: legislation, policies and programmes in the EU* (Geweld tegen kinderen met een handicap: wetgeving, beleid en programma's in de EU) – naar <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/violence-children-disabilities-eu>

Zie ook andere publicaties van het FRA op dit gebied:

- FRA (2015), Focus paper, *Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities*, Wenen, FRA, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-focus-03-hate-crime-disability_en_o.pdf (beschikbaar in Engels)
- FRA (2015), *Kindvriendelijke justitie – vooruitzichten en ervaringen van beroepsbeoefenaars – Samenvatting*, Luxemburg, Publicatiebureau, <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/child-friendly-justice-perspectives-and-experiences-professionals-childrens> (beschikbaar in EU-talen)
- FRA (2015), *Mapping of child protection systems* (online), <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection> (in Engels, Frans en Duits)

Een overzicht van de activiteiten van het FRA met betrekking tot personen met een handicap vindt u op: <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>, en met betrekking tot de rechten van het kind op: <http://fra.europa.eu/en/theme/rights-child>.

© Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2015
Foto: © Shutterstock

FRA – BUREAU VAN DE EUROPESE UNIE VOOR DE GRONDRECHTEN

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wenen – Oostenrijk
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-071-4, doi:10.2811/297492
PDF: ISBN 978-92-9491-081-3, doi:10.2811/887511